

**IOAN MĂRGINEAN, IULIANA PRECUPEȚU (coord.),
Paradigma calității vieții, București, Editura Academiei
Române, 2011, 272 p.**

Paradigma calității vieții reprezintă o apariție științifică de referință în domeniul calității vieții. Lucrarea este dedicată „paradigmei calității vieții și este un efort de sinteză și integrare a informației existente la ora actuală în științele sociale cu privire la calitatea vieții, domeniu aflat în continuă expansiune din punct de vedere teoretic, metodologic și empiric” (p. 9). Se continuă, astfel, publicațiile anterioare ale cercetătorilor din ICCV: volumele *Calitatea vieții în România*, coordonatori Ioan Mărginean și Ana Bălașa, 2002, 2005; *Calitatea vieții și dezvoltarea durabilă*, coordonatori Ioan Mărginean și Iuliana Precupețu, 2008 și seria de studii din revista *Calitatea Vieții*, care apare începând cu anul 1990.

Autorii volumului (11) au o experiență vastă în studiile de calitatea vieții, demonstrată prin realizarea *Diagnozei calității vieții*, desfășurată până în prezent în 13 valuri anuale (1990–1999, 2003, 2006 și 2010).

Perspectiva abordată este una de tip integrat și urmează demersul dezvoltării de politici publice și sociale, pornind de la aflarea condițiilor de viață ale populației, de la raportarea oamenilor la aceste condiții și de la trăirile lor subiective, de la evaluarea diferitelor domenii ale vieții sociale și de la așteptările populației față de acestea. Pe baza tuturor acestor date de tip obiectiv, evaluativ și subiectiv, se identifică politicile publice menite să contribuie la îmbunătățirea calității vieții populației.

Volumul „*detaliază principalele elemente ale paradigmei calității vieții: trăsăturile sale fundamentale, stadiul său de dezvoltare în știință, componentele sale, modalitățile de măsurare a calității vieții, contribuțiile românești la constituirea domeniului*” (p. 12).

Structura lucrării este complexă, iar în capitolele acesteia se descriu și se analizează atât elementele de tip teoretic și metodologic, cât și cele de tip aplicativ și practic: Conținutul paradigmei calității vieții, Abordări recente ale calității vieții, Măsurarea șanselor de acces la educație, Calitatea ocupării, Abordări metodologice privind calitatea vieții de familie, Cercetarea stilului de viață, Calitatea vieții comunitare, Bunăstarea subiectivă, Cercetarea modelelor de consum, Costul vieții, Inegalitate, sărăcie și polarizarea veniturilor, Contribuții românești la metodologia cercetării calității vieții – toate aceste subiecte reprezintă câte un capitol de sine stătător.

Capitolul unu, *Conținutul paradigmei calității vieții* (Ioan Mărginean), clarifică caracterul interdisciplinar al paradigmei, plasând în centrul ei rolul sociologului în explicarea calității vieții și reiterând ideea conform căreia complementaritatea metodelor de cercetare nu este doar utilă, ci mai degrabă obligatorie.

Trebuie menționat că studiile despre cercetarea calității vieții în România au avut la bază, în primii 10 ani după 1990, abordări de tip cantitativ și evaluativ, mai degrabă. Este meritul unor cercetători tineri care au introdus și utilizat treptat metodele de tip calitativ cu o mai mare putere explicativă. Putem vorbi despre o maturitate a școlii românești de cercetare a calității vieții, atât timp cât integrăm studiile din ultimii 20 de ani într-o paradigmă de gândire.

Pentru clarificări de ordin metodologic, tot în acest capitol sunt prezentate și explicate dimensiunile și indicatorii ai calității vieții.

În capitolul doi, *Abordări recente ale calității vieții* (Iuliana Precupețu), este explicat modul în care s-a dezvoltat conceptul de calitate a vieții de-a lungul timpului și legătura acestuia cu alte concepte conexe, cum ar fi: standard de viață, inegalitate socială, sărăcie, incluziune socială, coeziune, satisfacție, fericire.

Autoarea prezintă Raportul Stiglitz ca o legitimare largă a paradigmei calității vieții și un nou impuls pentru dezvoltarea acesteia (p. 42). „*Plecând de la aceste premise, Raportul aduce în prim plan importanța calității vieții și a bunăstării oamenilor în măsurarea progresului social, importanța trecerii de la măsuri axate pe producția economică, la măsuri concentrate pe bunăstarea oamenilor*” (p. 43).

Conform raportului menționat, dimensiunile de definire a calității vieții sunt: standardul de viață (venit, consum și avere); sănătatea; educația; activități personale, inclusiv viața de muncă; participare politică și guvernare; asociere și relații sociale; mediu (condiții prezente și viitoare); insecuritatea de natură economică și fizică.

Sunt prezentate conceptele și dezvoltările teoretice recente, din perspectiva lui Berger Schmidt și Noll (2000), Sirgy (2011), abordarea „capabilităților” (Sen, 1999), „livability” Veenhoven (1995, 1996) și „calitatea socială” (Beck și alții, 1998, 2001).

Concluzia autoarei este aceea că: „*În abordarea calității vieții s-au produs recent modificări și acumulări importante care, în ciuda faptului că domeniul continuă să rămână fragmentat teoretic și metodologic, au adus această paradigmă într-un nou stadiu de dezvoltare, al unei maturități care îi conferă un loc distinct în rândul științelor sociale*” (p. 61).

Ceea ce rămâne evidențiat doar în mod implicit în capitolul al doilea este raportarea cercetărilor de calitate a vieții din România la toate aceste abordări și cum se vor dezvolta ele în următorii ani.

În capitolele trei și patru, *Măsurarea șanselor de acces la educație* (Gabriela Neagu), respectiv *Calitatea ocupării* (Ana Maria Preoteasa), sunt prezentate două domenii sectoriale ale calității vieții: accesul la educație și calitatea ocupării.

„*Cauzele inegalităților în fața educației prezente la nivelul sistemului nostru de învățământ se situează atât în afara sistemului – inegalități socioeconomice majore la nivelul populației, deteriorarea condițiilor de trai – cât și în interiorul sistemului – diferențe între instituțiile de învățământ în ceea ce privește calitatea educației asigurate, a condițiilor de învățare, orientarea școlară precoce, o durată obligatorie de școlarizare redusă etc.*” (p. 87).

„*Calitatea ocupării reprezintă un concept important pentru domeniul calității vieții, referindu-se atât la o dimensiune a vieții individuale, dar și la rezultatele politicilor de ocupare. Cadrul metodologic de analiză a calității ocupării a fost dezvoltat după anii '70 și a constituit o bază pentru dezvoltarea unui set de indicatori utilizat pentru comparațiile internaționale și evaluarea ocupării la nivel european*” (p. 89).

În ambele capitole sunt descrise și analizate modalitățile prin care s-au dezvoltat teoriile, metodele și modul de punere în practică al acestora, în ceea ce privește accesul la educație și la ocuparea de calitate bună.

În capitolele cinci și șapte, *Abordări metodologice privind calitatea vieții de familie* (Raluca Popescu) și *Calitatea vieții comunitare* (Flavius Mihalache), sunt prezentate: dimensiuni ale calității vieții de familie, indicatori, sisteme de indicatori și indici ai calității vieții de familie, determinanți ai calității maritale, *satisfacția cu viața de familie în România – rezultate din ancheta Diagnoza Calității Vieții*, utilizarea indicatorilor sociali în cercetările privind calitatea vieții comunitare, cercetarea calității vieții comunitare prin utilizarea indicatorilor obiectivi, cercetarea calității vieții comunitare prin utilizarea indicatorilor subiectivi.

În capitolul șase, *Cercetarea stilului de viață* (Marian Vasile), sunt prezentate și analizate: abordări teoretice și metodologice ale stilului de viață, studierea stilurilor de viață în România, măsurarea stilurilor de viață.

Un loc aparte în lucrare îl reprezintă capitolul opt, *Bunăstarea subiectivă* (Iuliana Precupețu), în care autoarea prezintă definițiile, teoriile și încercările de unificare teoretică a diverselor abordări. Sunt descrise strategiile de măsurare a bunăstării subiective: rapoartele personale și cele alternative.

Sunt puse în evidență și exemple de măsurări ale bunăstării subiective: satisfacția față de viață, fericirea, scala afectelor pozitive și negative, scala satisfacției față de viață, mulțumirea față de realizările din viață, scala „Excelent-Groznic”, scala reflexivă a satisfacției față de viață, indicele

satisfacției față de viață, scala congruenței satisfacției față de viață, scala „împlinirii”, satisfacția față de viață bazată pe ierarhia nevoilor.

Capitolul nouă, *Cercetarea modelelor de consum* (Mariana Stanciu), conține: modelul de consum, cercetarea stării și dinamicii unor modele de consum, structura analitică a unui model de consum, metode de cercetare, indicatori socioeconomiци relevanți ai consumului.

În capitolul zece, *Costul vieții* (Adina Mihăilescu), este analizat modul în care s-a dezvoltat conceptul atât la nivel internațional, cât și la nivel național. Sunt descrise: modelul de determinare a costului real al vieții, modelul de determinare a minimului de trai, minimul de trai determinat prin metoda Comisiei Antisărăcie și Promovare a Incluziunii Sociale, minimul de trai decent și de subzistență calculat prin metoda normativă. Autoarea consideră că: „se poate aprecia că fiecare metodă este importantă din punct de vedere științific, fie ea analitică sau sintetică, și fiecare, în parte, contribuie la analiza și aprofundarea cunoașterii consumului populației, la un moment dat sau pe un orizont mai larg de timp” (p. 194, 195).

În capitolul 11, *Inegalitate, sărăcie și polarizarea veniturilor* (Ștefan Ștefănescu), se aduce în discuție modul în care sărăcia și inegalitățile sociale conduc la polarizarea la nivel societal sau comunitar.

Sunt prezentate și exemplificate trei variante de măsurare a inegalităților sociale: coeficientul sărăciei, coeficientul de inegalitate a veniturilor Gini, coeficientul de polarizare. Concluzia autorului este aceea că, pentru o evaluare corectă a situației la un moment dat, este necesară utilizarea complementară a celor trei metode, uneori punând accent pe cea referitoare la polarizarea socială „Prin urmare, o evaluare corectă a situației sociale din România necesită și estimarea intensității fenomenului de polarizare socială, prin analizarea cu precădere a grupurilor de «săraci», dar studiind totodată și structura «păturii bogate»” (p. 214).

În capitolul 12, *Contribuții românești la metodologia cercetării calității vieții* (Mihai Dumitru), autorul face o prezentare cronologică a domeniului, de la debutul cercetării calității vieții la sfârșitul anilor '70 ai secolului al XX-lea, menționând contribuția sociologilor Cătălin Zamfir, Alin Teodorescu, Ion Rebedeu, Lazăr Vlăsceanu, Elena Zamfir, Dumitru Sandu, Nicolae Lotreanu, până la rezultatele obținute de tinerii cercetători în ultimii doi-trei ani.

Conform autorului, relevant este faptul că: „Valoarea ei cognitivă (a calității vieții) pentru înțelegerea schimbărilor sociale, economice și politice din România este incontestabilă. Mai mult decât atât, a stimulat alte cercetări sociale inițiate de cercetători, doctoranzi, masteranzi sau studenți” (p. 224).

Lucrarea de față este, pe de o parte, rezultatul contribuției unor cercetători cu experiență în domeniu, care au adus lângă ei tineri cercetători și, pe de altă parte, al activității sistematice din cadrul ICCV ca principal institut de cercetare a domeniului calității vieții din România, în ultimii 22 de ani.

Sorin Cace